TRÜ 350 TRÜ 350 TRÜ 350 TRÜ 350 TRÜ 350

6350 MEETRI KÕRGUNE ÜLIKOOL

Tartus vaevalt ülikool nii kõrgele küünib. Kõrgeimad majad on Leningradi maantee tornühiselamud, kõige kõrgemalt saab ülikoolist Tartule vaadata ehk füüsikahoone katuselt.

6350 meetri kõrgusel meenutab ülikooli vaid kividest laotud hunnik — tuur —, kus kõigele lisaks ka ülikooli tekkel sees. Meenutab vasktraadiga kivi külge kinnitatud ülikooli plaat. Ja muidugi nimi. Tartu ülikooli mäetipp ja temast kaks-kolm kilomeetrit eemal Parroti tipp. Ülikoolist endast on neid võimatu näha, tuleb minna Pamiiri.

— — —

Niisiis, Pamiiri. Mäestikualasse Aasia keskosas, Pamiiri-Altai mäestiku kaguosas, mida on suure kõrguse tõttu nimetatud ka maailma katuseks. Alpinismiekspeditsiooni, mille ülem oli AAI vanemteadur ENN SAAR, kuulus 22 inimest.

«Pamiir... Olen viimasel ajal seal elanudki. Kui võrrelda teistega, siis näiteks kilomeeter Pamiiris vastab kolmele Kaukaasias. Mastaabid on suured, pole korralikke orientiire. Kaukaasias on mäed väiksemad — mets kasvab all —, on inimlikumad. Pamiiri tegemisel pole inimestele mõeldud.»

Inimesed sellest ei küsi. Kuhu pole ette nähtud, sinna just kiputakse. 3. augustil kell 12 jõudis grupp, mida juhtis Tallinna alpiklubi president Alfred Lõhmus, tippu 6277 meetri kõrgusel. Nimeks sai see Parroti tipp. Kaks tundi hiljem astus teine ristsetegrupp, juhiks ülikooli majandusteaduskonna arvutuskeskuse insener Kalev Muru, 6350-meetrisele tipule, Tartu ülikooli tipule.

— — —

«1965. aastal käisid eestlased Lenini mäetipul ja ristisid sinna kõrvale ka ühe 6211-lise, Sovetskaja Estonia. Lätlastel on sealsamas lähedal kaks meetrit kõrgem, Sovetskaja Latvija. Ega neid nimetuid tippe — üle 6000 — enam palju ole, kõik tahavad ju käia käimata mägedel. Pamiiris siiski veel on.

Osa meie ekspeditsioonist jõudis mägedesse — Artutši alpilaagrisse — juba juuni algul. Palju oli noori, kes polnud veel nii kõrgel käinud. Sellepärast olid nad seal laagris kuu aega. Samal ajal saatsime ette kaheksaliikmelise luurerühma, nemad läksid otsima kohta, kust tippe tegema hakata. Kaart oli, aga fotosid polnud. Tulevase Ülikooli tipu kõrgus oli topograafidel hoopis kahe silma vahele jäänud.

Meie jõudsime Dušanbest Dširgatali 23. juulil. Seal pidi meil kopter vastas olema, sest Fedtšenko ilmajaama 4200 meetri peal muidu ei pääse. Kopter tuligi... nädala pärast. Baaslaagrisse 4700 meetri kõrgusel tassisime varustust kaks päeva. Alpinist harilikult seda ei tee. Alpinist on mugav inimene, ta ei viitsi seljakotti tassida. Selle poolest erinebki alpinist matkajast. Viimastel on 40—50 kilogrammine seljakott tavaline, alpinist läheb tippu 15-kilogrammisega. Matkajad on harjunud hästi elama, hästi sööma. Alpinist ennem nälgib, aga kannab vähe.

Baaslaagrist tegime treeningutipu, korraks üles joosta ja tagasi. Ka luuregrupiga saime kokku, nad olid meie helikopteriootamise pärast nädal aega suhkrunäljas. Plaanid pidime samuti ümber tegema. Kavatsetud poolelt oli ülesminek lihtne, aga liiga prüginc. Teisel pool oli liustikusõlm, pidime rajama vahebaaslaagri. Selle tegemisel murdis Hindrek Kriis endal põlve, sadas prakku. Kõik praod on ju lumega kaetud, kukkumise tõenäosus on suur. Mineku ajal aga unustad selle ära. Kriis sattus koopa peale; enne kui kõis pidama hakkas, sai põlv häda. Praegugi on tal jalg kipsis, aga juba lubatakse toetuda. Rohkem suuremat ei juhtunud terve ekspeditsiooni ajal midagi, see on niisugusel retkel väga vähe. Isegi Balti võistlustel on keskmine norm kaks murtud jalga.

Mõlemad tipud asusid harjade peal, algul kavatsesime jaguneda kolme gruppi. Kriis murdis jala ja vanemtreener Jaak Sumeri vigastas julgestusel käe. Olin nendega sides, meie jäime siis maha. Nooremad ronisid, nemad olid seda minekut ka rohkem organiseerinud.

Kummagi tipu jaoks oli kolm päeva, mõlemal tõus harjale liustikutsirkusest — liustiku ülemisest osast, mis ümbritsetud jää- või kaljuseintega. Neljakümne-viiekümne kraadi all, nina kogu aeg vastu lund. Lumel oli kerge koorik peal. Esimesi kandis, järgmised pidid juba ujuma. Niisugune lumi on laviiniohtlik. Tagasisõit oleks olnud küll lühike — tsirkusesse —, aga vastik ikkagi.

Parroti tippu minek oli täiesti lumine. Ülikooli tipul oli lume järel ka kolm kaljuseinakest. Nemad said vahele päris ilusat ronimist. Raske, aga mitte väga raske. Kalev Murul vajus jalg äkki lumest läbi. Tõmbas välja ja vaatas auku, kilomeeter allpool paistis liustik. Üks jalg oli sattunud karniisi kõrvale, aga karniis pidas vastu. Mees oli selle koha pealt kadunud kui välk.

Meie olime nendega kogu aeg raadiosides, allatulekul jäi aga ülikoolitipu grupp õigel ajal sidesse tulemata. Õnnetused juhtuvad enamasti ikka allatulekul, inimesed on õnnelikud ja lohakad. Nüüd küll midagi ei juhtunud, seansi ajal ületasid nad parajasti kaljut. Rippudes ei saanud raadiot välja koukida. Raadiotega oli nii, et vahepeal ei saanud omavahel kontakti, samal ajal aga kuulsime, kuidas Dušanbes telliti taksot restorani juurde.

Laskumine oli meil üldse keeruline. Hindrek Kriis tuli ju alla lasta. Üle pragude tuli teha köisteed. Baaslaagrist Fedtšenkosse tuli igal mehel kaks korda käia, varustus alla tassida. Üles minnes loopisime kõik kopterilt alla. Fedtšenkos ootasime jälle nädal aega kopterit.»

— — —

Kes mägedes käivad? Nii kõrgel käivad need, kellele 6100 meetri piir ei mõju. Piir, mille ületamisel ühed lähevad näost valgeks ja hakkavad oksele, teised jälle ei tunne midagi. Kui esimesed tulevad sada meetrit allapoole, on ka neil kõik jälle normaalne. Kolm-neli aastat pole neil aga mõtet mägedesse minna. Sellest ekspeditsioonist osavõtjad võivad kõik õige pea uuesti ronima minna.

Käivad ülikooli vilistlased. Käivad ülikooli töötajad. Üliõpilased paraku nii kaugele ei jõua, enne peab keskmiselt kuus aastat mägedes käima, kuir nii kõrgele lubatakse.

Kes käisid seekord? Kalev Muru, ülikooli eksperimentaalfüüsika kateedri assistent Kalle Hansen, Tartu kaubandusvalitsuse liharaiuja Andres Paris, Tallinna geograafiaõpetaja Anu Kallavus, Tallinna meresadama tuuker Jaan Künnap ja Ranna sovhoosi pottsepp Kalle Aedviir — Ülikooli tipu rühm. Alfred Lõhmus, TPI vanemõpetaja Toomas Täht, Kalinini-nimelise tehase elektrik Ivo Goldi, Kohtla-Järve haridusosakonna defektoloog Helme Suuk, varustuskomitee arvutuskeskuse vahetuseülem Alar Sikka, Põltsamaa keskkooli keemiaõpetaja Ivo Parmas — Parroti tipu grupp. Lisaks Jaak Sumeri, keemia-füüsikainstituudi vanemteadur Richard Villems, sama instituudi elektroonik Immar Puun, Tartu rajooni komsomolikomitee instruktor Tiit Maisa, ZBI insener Enok Sein, Hindrek Kriis, «Junori» tsehhijuhataja Els Kütt, Raadio arvutuskeskuse insener Ülo Pruul, Läänemere uurimise instituudi sektorijuhataja Risto Tanner ja Enn Saar.

«Täname Vello Kivi ja Tartu spordikomiteed, kelle nime all ametlikult olime. Samuti täname ülikooli rektorit Arnold Koopi ja Uno Sahva kateedrit, kes meid kangesti toetasid.»

— — —

Paljude tippude kõrval on ülikoolil nüüd oma mäetipp. Polnud see alpinistidel — ülikooli vilistlastel — esimene, ei jää ka viimaseks. Nimelisena siiski.

VAHUR KALMRE

KALLE HANSEN! fotod

Pilt on tehtud automaatsäritusega. Kõik kuus Tartu ülikooli tipu grupist. Ees (vasakult) Anu Kallavus, Kalev Muru, Andres Paris, taga Jaan Künnap, Kalle Aedviir ja Kalle Hansen.

KAHE KÕNELUS

«Ülikooli» raamatukaupluse juhataja ADAM KIVIKINK:

«Ootasime seda Leipzigis tehtut ammu. Ülikool nõuab juba arvete väljakirjutamist tuhande albumi peale. Kaupa veel pole, auto on teel. Mis teha?»

Juubelinädala algus, seepärast otsustas juhataja, et arve kirjutatakse välja; kuhu kaupki jääb. Ja ülikoolil viimane minut kaunis kingitus külalistele andmiseks kätte saada.

«Me käime praegu vist raamatupoes tihemini kui tavaliselt, oleme rahutumad?»

«Täiesti õige. Eelmisel nädalal müüsime ettetellijatele «Tartu ülikooli ajaloo» kaks esimest köidet. Kolmas tuleb peagi järele. Meil oli antud 5000 ettetellimist. Kui teine köide saabus, kaalusin ühe raamatupaki ära — 5 kilo 800 grammi. 900 pakki. Tellijad tahtsid muidugi kiiresti-kiiresti kätte. Palusin siis oma naisperele appi noormehi Kullmani-nimelisest kutsekeskkoolist.

Ohtrat müüki tõi rektor prof. Arnold Koobi kirjutatud «Tartu Riiklik Ülikool 350» eesti, vene, saksa, inglise ja prantsuse keeles. Kõigil neil on minekut.

Silmale meeldivad on olnud nelja liiki juubeliplakatid. Ülikool ise võttis suurema osa, asutused-ettevõtted viisid kohe oma ruumidesse pidupäevasuse tarbeks, paljud on ostnud koju suveniiriks nagu postkaardikomplektegi.»

Kauplus «Ülikooli» seadis külaliste ootel korda ennast ja oma filiaale, müüjatele osteti uued kleidid. Kingissepa tänaval, «Saluudi» kino kõrval avati augusti lõpus uus filiaal. Ühisel nõul ülikooliga pandi sinna esialgu väljaanded, mis räägivad TRÜ-st, Tartust, Eestist.

«Läheme ka kauplustest välja, mitme lauaga raekojaplatsile.»

Eile kõnelesime telefoni kaudu.

«Viis korda tuli helistada ja raekojaplatsil asjatult ring teha, et Teid leida. Ikka vastati, et juhataja läks... lauda välja tõstma, kaupa viima...»

«Läbimüügid on 6—7 tuhat päevas, see on erakordne ja pole meie müüjatele lihtne. Isegi ettetellitud raamatute väljaostmisega rutatakse, et ülikoolist just juubelipäevil midagi uut lugeda. Albumit «Alma mater Tartuensis» müüme jaoti iga päev, ning loodame, et jätkub ka pärast pidustusi. Soovijaid näib olevat väga palju, me lihtsalt ei suuda korraga. Ka külalised ostavad mitmesugust kirjandust. Uus pood teenindab tänasest ainult juubelile kutsutuid, et neil mugavam osta oleks. Oleme külalislahked.»

ELLI ZIMMER

Teadaanded

KODULINLANE!

Täna kell 19 noortemajas «Sõprus» «Kodulinna» klubiõhtu, presidendi ja ministrite kabineti kinnitamine.

Staap

SPORDISÕBRALE

Täna kell 18 on maleklubis hooaja avavälkturniir males, pühendatud ülikooli 350. aastapäevale.

Toimetaja I. RATTUS

TRÜ 350 TRÜ 350 TRÜ 350 TRÜ 350 TRÜ 350

„EDASI" toimetus 202 400 Tartu, N. Pirogovi 1. Postkast 63. Telefonid: kirjastus ja kuulutused (kl. 9.30—14) 3 45 44, vastutav sekretär ja sekretariaat 3 33 53, kirjadeosakond 3 30 75, uudiste- ja spordiosakond 3 20 70, parteielu ja propagandaosakond 3 33 48, kultuuriosakond 3 29 23, koolide osakond 3 35 34, tööstusosakond 3 33 52, põllumajandusosakond 3 19 05, toimetaja asetäitjad 3 33 51 ja 3 38 75. Ilmub 6 korda nädalas. Tellimishind 65 kopikat kuus. Tiraaž 80 041. Väljaandja kirjastuse «Perioodika» Tartu osakond, Tartus N. Pirogovi 1.

«Эдasи» («Вперёд») г. Тарту, Эстонской ССР. Орган Тартуского городского и районного комитетов Коммунистической Партии Эстонии и Тартуского городского и районного советов народных депутатов.

«Эдasи» («Вперёд»), Индекс 60941

Hans Heidemanni nim. trükikoda Tartus, Ülikooli 17/19

Trükkijad: Toomas Solon, Kati Kari

Tellimine nr. 2760
MB 09517